

Методически указания
за адаптирането на информационните системи, обработващи финансова информация, във връзка с въвеждането на еврото в Република България.

Общи положения

1. Приложима правна рамка

Настоящите методически указания се издават на основание чл. 46, ал. 3 от Закона за въвеждане на еврото в Република България (ЗВЕРБ) и във връзка с „Методическите указания за адаптирането на информационните системи на административните органи във връзка с въвеждането на еврото в Република България“ – приложение към Националния план за въвеждане на еврото в Република България, приет с Решение № 797 на Министерския съвет от 2023 г. (РМС 797/2023).

Препоръчително е лицата, осъществяващи публични функции, и организациите, предоставящи обществени да се запознаят детайлно с „Методическите указания за адаптирането на информационните системи на АО във връзка с въвеждането на еврото в Република България“ – приложение към Националния план за въвеждане на еврото в Република България, приет с РМС 797/2023, както и механизма за организация на дейностите по координация, отчитане на напредъка, комуникация и контрол във връзка с адаптирането на ИС на АО за работа с еврото, приет с Решение № 608 на Министерския съвет от 16.08.2024 г. (РМС 608/2024).

Общите изисквания по отношение на адаптирането на ИС се съдържат в глава четвърта „Адаптиране на информационни системи за работа с евро. Регистри, счетоводни и бюджетни документи, документи във връзка със задължения за данъци, такси и задължителни осигурителни вноски. Плащане и събиране на публични вземания. Официална статистика“, Раздел I „Адаптиране на информационните системи и регистрите за работа с еврото“ от ЗВЕРБ. Всички ИС, които обработват финансова информация, трябва да изпълнят изискванията на чл. 46 и чл. 47 от ЗВЕРБ.

Настоящите методически указания целят да подпомогнат разбирането на административните органи (АО), лицата, осъществяващи публични функции, и организациите, предоставящи обществени услуги за основните действия и изисквания, които трябва да бъдат съобразени при планиране и извършване на адаптирането на информационните системи (ИС), които обработват финансова информация, за работа с еврото.

Съгласно чл. 46, ал. 1 от ЗВЕРБ АО, лицата, осъществяващи публични функции, и организациите, предоставящи обществени услуги, привеждат информационните си системи, обработващи финансова информация в тримесечен срок преди датата на въвеждане на еврото в Република България, който съгласно РМС 608/2024 е до **31 март 2025 г.**

Ключовите събития за адаптиране на ИС на АО за работа с евро и приложимите срокове за изпълнението им са определени с РМС 608/2024.

ИС, които към датата на въвеждане на еврото не са адаптирани за работа с евро не може да бъдат използвани, като към АО, лицата, осъществяващи публични функции, и организациите, предоставящи обществени услуги ще бъдат предприемани принудителни административни мерки по реда на ЗВЕРБ.

2. Анализ и планиране на дейностите по адаптиране

Въвеждането на еврото засяга всички ИС, които обработват финансова информация. В тази връзка ИС на АО, лицата, осъществяващи публични функции, и организациите, предоставящи обществени услуги трябва да бъдат навременно адаптирани за работа с евро, съгласно нормативно определените срокове.

Адаптирането на ИС за работа с евро е дейност по надграждане/развитие, внедряване, поддръжка и по изключение – разработка на ИС, независимо от собственика на авторското право.

Административните органи, лицата, осъществяващи публични функции, и организациите, предоставящи обществени услуги имат оперативна самостоятелност при избора на подхода и начина за адаптиране на използваните от тях ИС при спазване на ЗВЕРБ и други приложими законови и подзаконови нормативни актове, а по отношение на АО и на РМС 608/2024.

За ИС, които не поддържат множество сложни взаимнообвързани таблици в базата данни е препоръчително да се подходи към превалутиране без промяна в изходния код на ИС. При този подход е препоръчително да бъде реализиран механизъм, чрез който всички записи, които съдържат финансова информация да бъдат превалутирани чрез разделяне на стойността в лева на официалния валутен курс на еврото съгласно чл. 12 от ЗВЕРБ. Подходът ще обезпечи възможността след края на последния работен ден преди датата въвеждане на еврото превалутирането да бъде извършено еднократно и след това от датата на въвеждане на еврото всички нови записи да бъдат в евро (без промяна на структурата на базата данни), т.е. въвеждат се числови стойности, които по подразбиране вече са само в евро.

Алтернативно, ако препоръчителният подход е неприложим, ИС може да се адаптира за работа с две валути (лев и евро), от които левът е основна до датата преди приемане на еврото, а след това – основна валута е еврото. При подобен подход смяната на валутата може да бъде конфигурационен параметър, който да бъде активиран когато е необходимо.

За ИС, при които се извършват сложни математически операции са възможни други подходи, които да отразяват най-точно спецификата на отделната ИС.

Административните органи, лицата, осъществяващи публични функции, и организациите, предоставящи обществени услуги трябва да осигурят двойното обозначаване на цените на предоставяните от тях електронни административни услуги по подходящ начин. В ИС цените на всички услуги, които се предлагат на гражданите и бизнеса, съгласно чл. 15, ал. 1 от ЗВЕРБ, се обозначават в евро и в левове един месец след датата на влизане в сила на Решение на Съвета на Европейския съюз за приемането на еврото от Република България и срокът приключва 12 месеца след датата на въвеждане на еврото в Република България. За цените в евро се прилагат правилата за превалутиране (чл. 12 от ЗВЕРБ) и съответно за закръгляване (чл. 13 от ЗВЕРБ). Двойното обозначаване трябва да се отрази във всички портали/интернет страници, чрез които се стартира процес по заявяване на електронни административни услуги в т.ч. в Портала на електронното управление, както и в Административния регистър, част от Интегрираната информационна система на държавната администрация (ИИСДА). При двойното обозначаване на цените в евро и в левове същите се поставят в непосредствена близост, с еднакъв размер на шрифта, по начин, който не въвежда в заблуждение. Навсякъде, където има посочена цена в лева трябва да бъде добавена и цената в евро.

За безпроблемната адаптация на ИС за работа с евро АО, лицата, осъществяващи публични функции, и организациите, предоставящи обществени услуги трябва без забавяне и при създадена стриктна организация да изпълнят като минимум следните действия:

- да идентифицират ИС в експлоатация при тях, които обработват финансова информация;
- да класифицират ИС, които обработват финансова информация, в две основни групи:
 - ИС, за които притежават авторските права и разполагат с изходния код на съответната ИС;
 - ИС, за които авторските права са собственост на друго лице (външен доставчик) и се използват въз основа на лиценз за право на ползване.
- да планират адаптирането на всички ИС, които обработват финансова информация. Приоритетно трябва да проверят при кои от техните ИС препоръчителният подход е неприложим и това да бъде основа за мотивирано решение за преминаване към конкретно друго надграждане/ развитие на ИС. Необходимо е да извършат оценка (за ефективност, ефикасност и икономичност за тези, които прилагат Закона за публичните финанси) на възможните решения, вкл. дали да се адаптира съществуващ софтуер или да се осигури нов такъв, вече съвместим за работа с евро:

- за ИС, за които се притежават авторските права и се разполага с изходния код на ИС е необходимо да бъде възложено адаптирането на съответната ИС от външен изпълнител, съгласно приложимия нормативен ред, или адаптирането да бъде извършено вътрешно при наличие на собствен ресурс. Само при доказана технологична невъзможност за адаптиране на съществуваща система е възможно да бъде избран и подход за разработване на изцяло нова ИС, адаптирана за работа с евро. Предвид кратките срокове подобен подход е не препоръчителен.
 - за ИС, за които авторските права са собственост на друго лице (външен доставчик) и се използват въз основа на лиценз за право на ползване е необходимо да бъде проведена комуникация с външния доставчик относно планирано от него адаптиране на съответната ИС. Ако се установи, че лицето не планира адаптиране, то следва да се предвиди при планирането внедряването на нова, евро-съвместима версия на ИС. Възможно е да бъде избран и подход за осигуряване на изцяло нова ИС, адаптирана за работа с евро. Собственикът на авторските права извършва адаптирането за своя сметка.
- да реализират необходимите действия по изпълнение на адаптирането на ИС в зависимост от планираното.

3. Препоръчителни действия при планиране и изпълнение

В случаите на надграждане на ИС, за които АО притежават авторските права единствено за нейното адаптиране за работа с евро и при прогнозна стойност над 120 000 лв. с ДДС за разработване на технически спецификации и последващото им утвърждаване по реда на Закона за електронното управление може да бъде използван предоставеният на интернет страницата на Министерство на електронното управление примерен вариант на съдържание на образеца на техническа спецификация, на адрес: <https://egov.government.bg/wps/portal/ministry-meu/home/budget-project-control/verification-compliance-technical-specifications>.

Когато е приложимо, за адаптиране на всички ИС, извън препоръчителния подход, е необходимо:

- Да се идентифицират необходимите промени в базите:
 - да се извърши анализ на текущото състояние на базата данни, таблици и полета, за да се идентифицират данните, съдържащи парични единици, подлежащи на превалутиране;
 - да се определят стойностите в поддържаните регистри, които трябва да бъдат превалутирани автоматично, съгласно чл. 47, ал.1 от ЗВЕРБ;

- да бъдат извършени необходимите промени в номенклатурите и класификациите на данните в базата данни на ИС;
- при промяна на базата данни не трябва да се нарушава качеството на данните, както и нормализацията, верификацията и оптимизацията с цел бързодействие съгласно установените добри практики;
- Да се приведат в съответствие всички функционалности, които са обвързани със стойности, подлежащи на превалутиране:
 - допълване на правилата за логически контрол на данните и функционалностите, в зависимост от направените промени в базата данни;
 - адаптиране на процедурите по събиране, обработка и визуализиране на данни, касаещи стойности в лева и евро, ако е приложимо;
- Добра практика е ИС да се адаптира по начин, който да не налага инсталиране на нови версии в процеса на адаптиране, а да се реализира функционалност за смяна на конфигурационни настройки за всеки един период от етапите на въвеждане на еврото:
 - период, в който националната валута е лев;
 - период, в който националната валута е евро.
- Да се адаптират приложните програмни интерфейси (Application programming interface - API), осъществяващи интеграцията на ИС към други информационни системи, като се извърши:
 - анализ на техническите спецификации на всички API, изградени в ИС, както и съществуващите връзки към други информационни системи;
 - осъществяване на необходимите промени в API (използваните видове web услуги и методи), свързани с адаптиране на системата към въвеждане на еврото;
 - актуализиране на техническите спецификации на преработените интерфейси и предоставянето им на собствениците на външните системи, с които адаптираната система има осъществена интеграция;
 - извършване на проверка и тест за работоспособност на интеграциите на адаптираната ИС със системите, от които извлича данни до установяване на коректна работа.
- Всяка парична стойност и вид на валутата (лева или евро), които не се зареждат автоматично от база данни в потребителския интерфейс, е необходимо да бъдат променени ръчно, съгласно изискванията на ЗВЕРБ, както следва:
 - Цените на електронните и електронно административните услуги се обозначават двойно в лева и евро за определения в закона период, само

в описанието на услугата и само в случаите, когато тази информация не се изтегля автоматично от ИИСДА;

- Във всички останали случаи, информация, свързана с парични стойности, се визуализира на потребителския интерфейс в евро от датата на приемане на еврото като национална валута.

4. Методология и среди за провеждане на приемателни тестове

Необходимо е да бъдат разработени методология за тестване с описание на обхвата на тестването (вкл. интеграции и зависимости от други системи, които също може да подлежат на адаптиране), вид и спецификация на тестовете, управление на дефектите и други параметри на процеса. В съответствие с методологията се изпълняват съответните тестови сценарии. При изпълнение на препоръчителния подход ключовият тест следва да бъде безпроблемното тестово превалутиране, което да покаже адекватното изпълнение на изискванията на ЗВЕРБ. Следва да бъде извършено и тестване на цялостната работа на ИС, при която вече е извършено тестовото превалутиране и включването на нови финансови записи, и тяхната коректна логическа обработка, верификация, обобщаване/ сумиране и т.н.

Необходимо е създаването и разгръщането на среди за тестване на промени по ИС, ако не са налични. В тестова среда се извършват тестове преди разгръщане на нова версия върху продукционната средата, за да се демонстрира, че изискванията за адаптиране на ИС за работа с евро са изпълнени.

За гарантиране на качеството на адаптирана ИС е препоръчително тестовете да покриват 100% от адаптираните функционалности.

ИС, които са преминали успешни приемателни тестове и са готови за внедряване в продукционна среда се приемат за адаптирани.

За да се намали рискът при внедряване на адаптираната ИС в продукционна среда, преди превалутирането следва да бъде направено резервно копие на данните, обхващащо периода до последното резервно копие, от което е извършено успешно тестово възстановяване. Създаденото резервно копие следва успешно да се възстанови в тестова среда.